

Fale Alea 'o Tonga

KO E MINITI 'O E

FEME'A'AKI

'A E

HOU'EIKIMĒMIPA

'O E

FALE ALEA 'O TONGA

FIKA	32
Ho'ata	Pulelulu, 15 Sepitema 2021

Fai 'i Nuku'alofa

HOU'EIKI MĒMIPA 'O E FALE ALEA

'Eiki Sea Fale Alea

Lord Fakafanua

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 2, Vahefonua Ha'apai

Hou'eiki Minisitā Kapineti

'Eiki Palēmia

Dr. Pōhiva Tu'i'onetoa

'Eiki Tokoni Palēmia & 'Eiki Minisitā Fonua &
Ngaahi Koloa Fakaenatula

Lord Ma'afu Tukui'aulahi

'Eiki Minisitā Pa'anga & Palani Fakafofonga & Kasitomu mo e
Tānaki Pa'anga Hu Mai

Tevita Lavemaau

'Eiki Minisitā Lao mo e Pilisone

Sāmiu Vaipulu

'Eiki Minisitā Polisi & Tāmate Afi

Lord Nuku

'Eiki Minisitā Toutai & Ngoue

Lord Tu'ilakepa

'Eiki Minisitā ki he 'Atakai, Fakamatala 'Ea, Ma'u'anga Ivi &
Ma'u'anga Fakamatala

Poasi Mataele Tei

'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi & Takimamata

'Eiki Minisitā Mo'ui

'Amelia Tu'ipulotu

'Eiki Minisitā Ako & Ako Ngāue

Siaosi Sovaleni

'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua

Vātau Hui

'Eiki Minisitā Fefakatau'aki

Tatafu Moeaki

Hou'eiki Fakafofonga Nōpele

Lord Tu'ivakanō

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 1

Tongatapu.

Lord Vaha'i

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 3

Tongatapu

Lord Tu'i'āfitu

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 2 Vava'u.

Lord Tu'iha'angana

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 1 Ha'apai

Lord Fusitu'a

'Eiki Fakafofonga Nōpele Ongo Niua

Kau Fakafofonga Kakai

Fakafofonga Kakai 1, Tongatapu

Siaosi Pōhiva

Fakafofonga Kakai 2, Tongatapu

Sēmisi Sika

Fakafofonga Kakai 4, Tongatapu

Māteni Tapueluelu

Fakafofonga Kakai 5, Tongatapu

Losaline Mā'asi

Fakafofonga Kakai 8, Tongatapu

Sēmisi Fakahau

Fakafofonga Kakai 9, Tongatapu

Penisimani Fifita

Fakafofonga Kakai 12, Ha'apai

Mo'ale Finau

Fakafofonga Kakai 13, Ha'apai

Veivosa Taka

Fakafofonga Kakai 14, Vava'u

Dr. Saia Piukala

FALE ALEA 'O TONGA

‘ASENITA FAKAANGAANGA FIKA 32/2021
FAKATAHA ‘A E FALE ALEA ‘O TONGA

*‘Aho: Pulelulu 15 ‘o Sepitema,
2021 Taimi: 2.00 pm*

Fika 01	Lotu
Fika 02	Ui ‘o e Hou’eiki Mēmipa ‘o e Fale Aleá
Fika 03	Me’a ‘a e ‘Eiki Sea ‘o e Fale Aleá
Fika 04	Līpooti ki he Fale Aleá ‘e he ‘Eiki Sea ‘o e Fale Aleá Hono Fakakakato ‘o e Fatongia ‘o e ‘Ave ‘a e Tali Kakato ‘a e Fale Alea ki he Tō Folofola mei he Taloni ‘i he Huufi ‘o e Fale Alea ‘i he ‘Aho 6 ‘o Mē 2021
Fika 05	Lipooti ‘o e Ngāue ‘a e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Ta’u ‘e Fā ‘o e To’u Fale Alea Lolotongá, Novema 2017 – Sepitema 2021
Fika 06	Kelesi

Fakahokohoko e peesi

Fale Alea ‘o Tonga.....	5
Lotu	5
Ui ‘a e Fale	5
Poaki.....	6
Me’a ‘Eiki Sea Fale Alea	6
Lipooti ‘ave tali Tō Folofola mei he Taloni ki he Tu’i	6
Lipooti ‘o e Ngāue ‘a e Fale Alea Tonga mei Novema 2017-Sepitema 2021	7
Talamu’aki e Lipooti Ngāue e Fale Alea	7
Ngaahi me’a fo’ou he Lipooti Ngāue Fale Alea	9
Ngaahi tēpile fakalahi he Lipooti	9
Fakamālō’ia ngāue kuo lava he ‘e hoko lipooti ke tokoni ‘i he lēkooti & ngāue Fale Alea 10	
Fakamālō’ia Tepile KakaiTongatapu 9 ngāue	10
Tokanga ‘oku mahino tupu fakautuutu palopalema he faito’o konatapu hono mape’i mai he Lipooti Ngāue Fale Alea	11
Fehu’ia ha polokalama huhu malu’i lōtolu KOVITI ma’a Tonga he kaha’u.....	11
Fakamālō’ia & fiefia ‘aupito he lava fakahū mai Lipooti Ngāue Fale Alea	12
Mahu’inga ke taliui Pule’anga & ngaahi sino fakahoko fatongia ki he fiema’u e Lao.....	13
Muimui Lipooti Ngāue e Fale Alea ki he lipooti Tali Tō Folofola ki he Tu’i	13
Lea fakamālō ‘a Ha’apai 13	13
Pāloti tali Fakamatala Ngāue Fale Alea Tonga to’u Fale Alea Nōvema 2017 ki Sepitema 2021	14
Fakamālō’ia Palēmia ngāue kuo lava.....	15
Kelesi.....	15

Fale Alea ‘o Tonga

‘Aho: Pulelulu 15 Sepitema, 2021

Taimi: 1405-1410 ho’atā

Sātini Le’o: Me’a mai ‘Eiki Sea e Fale Aleá. (*Lord Fakafanua*)

‘Eiki Sea: Mālō homou laumālie Hou’eiki. Kole atu ki he ‘Eiki Palēmiá tataki mai e lotu ‘o e efiāfi ní.

Lotu

(*Na’e tataki ‘e he ‘Eiki Palēmia e lotú.*)

<002>

Taimi: 1410-1415

(... *hoko atu pē ‘a e lotu ...*

<005>

Taimi: 1415-1420

(*Hoko atu e lotu*)

<007>

Taimi: 1420-1425

‘Eiki Sea : Kole atu ki he Kalake ke ui e Hou'eiki Mēmipa e Fale.

Ui ‘a e Fale

Kalake Tēpile : Tapu mo e 'Eiki Sea 'o e Fale Alea, tapu mo e 'Eiki Palēmia mo e Hou'eiki Minisitā, tapu mo e Hou'eiki Fakafofonga e Hou'eiki Nōpele pea tapu mo e Hou'eiki Fakafofonga 'o e Kakaí kae 'atā ke fakahoko hono ui 'o e Fale ki he 'aho ni, 'aho Pulelulu 15 'o Sepitema, 2021.

'Eiki Sea 'o e Fale Alea, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Tokoni Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga & Palani Fakafonua, 'Eiki Minisitā *MEIDECC*, 'Eiki Minisitā Ako & Ako Ngāue, 'Eiki Minisitā ki he Ngaahi Ngāue Lalahi & Takimamata, 'Eiki Minisitā Lao & Pilīsone, 'Eiki Minisitā ki he Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā Ngoue Me'atokoni Ngaahi Vao'akau & Toutai, 'Eiki Minisitā Polisi & Ngāue Tāmāte Afi, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki & Fakalalakaka Faka'ekonōmika, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Vaha'i ...

<008>

Taimi: 1425-1430

Kalake Tēpile: ... ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu, Nōpele Fusitu’a, Siaso Vailahi Pohiva, Semisi Kioa Lafu Sika, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma’asi, Semisi Taelangi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, Veivosa *Light of Life* Taka, Saia Ma’u Piukala. Sea kole ke u toe fakaonga mu’a. ‘Eiki Minisitā ‘o e *MEIDECC*.

'Eiki Sea ngata'anga ē taliuí.

Poaki

Ko e poaki ‘oku kei hoko atu e poaki ‘a ‘Eiki Nōpele Vaha’i mo ‘Eiki Nōpele Fusitu’a pea ‘oku poaki mai mo Semisi Kioa Lafu Sika. Ko e ‘Eiki Mēmipa ‘oku ‘ikai ke tali mai hono ú ‘oku ‘i ai e tui ‘oku ne toki me’a tōmui mai. Mālō 'Eiki Sea.

Me’a ‘Eiki Sea Fale Alea

'Eiki Sea: Fakatapu ki he ‘Afio ‘a e Tolu Taha’i ‘Otua ‘i hotau lotolotonga. Tapu pea mo ‘ene ‘Afio Tama Tu’i Tupou VI ko e Hau ‘o e ‘Otu Tonga. Pea tapu pea mo e Ta’ahine Kuini Nanasipau’u. Tapu atu ki he 'Eiki Palēmia kae 'uma'ā e Hou'eiki Minisitā. Tapu atu ki he Hou'eiki Fakafofonga ‘o e Kau Nōpele. Tapu atu ki he Hou'eiki Fakafofonga ‘o e Kakaí mālō homou laumālie lelei he ‘aho ni ‘e Hou'eiki. Pea hangē ko e fakamalanga ‘a e 'Eiki Palēmia he kamata'anga ‘etau fakatahá ko ‘etau fakataha faka'osi eni ‘amanaki ke tāpuni he ‘Ene ‘Afio fakafou mai he kau Fakafofonga Nōpele ‘e toko tolu ‘a e Fale Alea ki he to'u Fale Alea ko eni ‘apongipongi.

Ko ‘etau ‘asenita Hou'eiki ‘oku nounou pē. Ko e ‘uhinga e fakahoha'a atu he efiāfi ni Fika 4 ko e Lipooti ki he Fale Alea ‘a e Tali Kakato e Fale Alea ki he Tō Folofola mei he Taloni ‘i he Huufi e Fale Alea he ‘aho 6 ‘o Mē 2021 ‘a ia ko au pē nau fononga atu ki Loto'ā ‘o fakakakato e ngāue ko eni ka ko e ‘asenita hono ua ‘a ia ‘oku Fika 5 ‘etau ‘asenita ko e Lipooti ‘o e Ngāue Fale Alea ‘o Tonga ‘i he ta'u ‘e fā ‘o e to'u Fale Alea lolotonga ‘a ia ‘oku fakakakato ia mei he ‘aho Nōvema, māhina Nōvema 2017 ‘i Sepitema 2017 ko e lipooti ko eni ‘oku ‘osi *bind* pea tufa atu Hou'eiki na'e toki fakakakato pē lipooti ko eni ‘aneuhu.

Lipooti ‘ave tali Tō Folofola mei he Taloni ki he Tu’i

Pea ‘oku ‘i ai e fiefia koe'uhí ko e lava e Fale Alea ‘o fakakakato ha lipooti pehe ni. Pea kimu'a pea u hoko atu Hou'eiki te u kamata he Fika 4 ‘etau ‘asenita ‘a ia ko e lipooti ki he Fale Alea mei he 'Eiki Sea fekau'aki pea mo hono fakakakato e fatongia hono ‘ave e Tali Folofola kakato e Fale Alea ki he ‘Ene ‘Afio. ‘I he Pulelulu ‘aho 1 ‘o Sepitema 2021 na'e tali he Sekelitali ‘Ene ‘Afio ‘a e kole taimi ke fakahoko ‘a e tali kakato ‘a e Fale Alea ki he Tō Folofola mei he Taloni ki he taimi 10:00 pongipongi ‘aho Pulelulu 1 ‘o Sepitema ka na'e toe toloi mai ki he 2:00 efiāfi koe'uhí ko e ouau faka'osi ‘a Vuna Fā'otusia ‘i he failotú mo e mala'é ‘a ia na'e hā'elea ‘Ene ‘Afio.

Na'e talitali lelei ‘e he ‘Ene ‘Afio *King* Tupou VI kae 'uma'ā ‘a e Ta'ahine Kuini ‘a e fonongá pea mo e Lipooti e Fale Alea, ‘a e lipooti faka'osi ki he to'u Fale Alea 2021. Na'u fakama'ala'ala ki he ‘Ene ‘Afio ‘o to'o kongā lalahi pē ‘etau lipooti pea na'e Folofola mai he Tama Tu'i ‘e kau e lipooti hono fakakaukau'i mo fatu ‘a e Tō Folofola ki he tāpuni e Falé ‘apongipongi ‘a ia ‘e fakahoko ia ‘e he Nōpele ...

<009>

Taimi: 1430-1435

‘Eiki Sea: ... Nōpele ‘e toko 3. Na’e fakamāfana ‘aupito ‘a e fakataufolofola ki he ‘Ene ‘Afió pehē foki ki he ngaahi kakano mei he lipootí ‘a ia ko eni ‘oku ‘osi tufa atu ke mou me’a ki ai Hou’eiki.

‘Oku ‘i ai pē ‘amanaki lelei ‘e toki hā mai ola ‘etau lipootí ‘apongipongi ‘i he fekau ko eni ‘e fakahoko mai ‘e he kau Nōpele ko eni ‘e toko 3 ki he tāpuni e Fale Aleá. Hou’eiki ko e lipooti nounou pē ia ‘o fekau’aki pea mo hono fakakakato ‘a ‘etau lipooti ki he ta’u, to’u Fale Alea ko eni 2021, ‘a ia fakatatau ia ki he ngaahi fiema’u mei he Tō Folofola mei he Taloní he kamata’anga ko eni ‘o e to’u Fale Alea ko ení. ‘Ikai ke toe ‘i ai ha me’a ke fakahā atu Hou’eiki.

Lipooti ‘o e Ngāue ‘a e Fale Alea Tonga mei Novema 2017-Sepitema 2021

Kole atu ke tau hoko atu ki he fika 5 ‘etau ‘asenitá ‘a ia ko e Lipooti ‘o e Ngāue ‘a e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he ta’u ‘e 4 ‘o e to’u Fale Alea lolotongá. Te u kole ki he Kalaké ke ne lau mai e tohi ‘oku fakahū mai ‘aki e lipooti ko ení.

Kalake Tēpile: Tapu mo e ‘Eiki Sea e Fale Alea, ‘Eiki Palēmiá mo e Hou’eiki Mēmipa kakato e Falé kae ‘atā ke fakahoko ‘a e lau e tohi ko ení.

‘Oku ‘i he ‘ulu’itohi pē ‘a e ‘Ofisi e ‘Eiki Sea ‘o e Fale Aleá.

‘Aho Pulelulu 15 Sepitema, 2021

Hou’eiki Mēmipa ‘o e Fale Alea,
Fale Alea ‘o Tonga,

Nuku’alofa.

Hou’eiki Mēmipa ‘o e Fale Alea,

‘Oku ou fiefia ke fakahū atu ki he Fale Aleá ‘a e Lipooti ‘o e Ngaahi Ngāue ‘a e Fale Aleá ‘i he ta’u ngaahi ta’u ‘e 4 ‘o e to’u Fale Alea lolotongá, ke me’a ki ai ‘a e Hou’eiki Mēmipa ‘o e Fale Aleá.

Faka’apa’apa atu,

.....

Lord Fakafanua

‘Eiki Sea ‘o e Fale Alea ‘o Tonga

Mālō ‘Eiki.

‘Eiki Sea: Te u kole pē ki he Kalaké ke ne lau mai e peesi fika ‘uluakí e Talamu’aki mei he Sea e Fale Aleá.

Talamu’aki e Lipooti Ngāue e Fale Alea

Kalake Tēpile:

Talamu’aki mei he Sea ‘o e Fale Alea.

Ko u matū’aki fiefia ke fakahū atu ki he Fale Alea ‘o Tongá ‘a e Lipooti ‘o e Ngāue na’e fakahoko ‘e he Fale Aleá ‘i he ta’u ‘e 4 ‘o e to’u Fale Alea lolotongá. ‘A ia na’e kamata ‘i he hili ‘a e fili lahi ‘o Nōvema 2017 ‘o ngata ki Sepitema ‘o e 2021.

‘I he’etau fuesia ‘a e fatongia mafatukituki ma’á e kakaí ‘i he Fale Aleá ‘oku tau poletaki ai ke ngāue ma’a Tonga, hangē ko e Tō Folofola ‘a e ‘Uluaki Fā, King Siaso Tupou I ‘i he tutuku ‘a e Fale Alea ‘o e ta’u 1885 na’a ne folofola ‘o pehē,

“Ko e me’a ‘oku ou kole kiate kimoutolú ke ‘oua na’a taki taha feinga ke tufi ‘a e me’a ma’aná, kae manatu ko e Tonga koe pea ko ho’o ngāué mei he ‘Eiki ke ngāue ma’a Tonga. Ke mu’omu’a taha pē ‘a e lelei ‘a Tongá.”

‘Oku tau hanganaki atu eni ki he fili lahi hokó ‘i Nōvema ‘o e ta’u ní. Ko ‘etau lotú ia fakataha mo e fonuá ke tau ma’u ha kau Fakafongia angatonu mo faitotonu ke ngāue’i ‘a e ngaahi mafai pule ‘o e Pule’anga Tongá, ke lelei ki he Tu’í mo hono kakaí pea ke hōhōa tatau mo e moto fisifisimu’a ‘o e fonua ne tuku ki langí, ko e **‘Otua mo Tonga ko Hoku Tofi’a**.

Faka’apa’apa atu,

.....

Lord Fakafanua

Sea ‘o e Fale Alea ‘o Tonga

‘Aho 15 ‘o Sepitema 2021.

Mālō ‘Eiki Sea. ...

<002>

Taimi: 1435-1440

Fakama’ala’ala ‘Eiki Sea ki he Lipooti

‘Eiki Sea: Mālō Hou’eiki, ko e ‘uluaki peesi ia ‘a e lipooti ko eni Hou’eiki, pea ‘oku hoko atu leva ‘i he peesi hono 2 ‘a e fakamatala puipuitu’a ‘o e to’u Fale Alea, ‘o kamata pē mei he 2017, fakama’ala’ala ‘a e ngaahi lakanga mahu’inga ‘i he Fale Alea ‘o kamata pē mei hono fakanofa ‘a *Hon. Lord* Tangi ‘o Vaonukunuku, ko e Sea fakataimi pehē foki ki he fili ‘a e ‘Eiki Palēmia ‘i he peesi fika 3, ‘o kamata pē mei he ‘Eiki Palēmia mālōlō, Samuela ‘Akilisi Pohiva, hoko hake ki he ‘Eiki Palēmia lolotonga, pea pehē foki ki hono fili ‘a e ngaahi lakanga ko eni ‘i Fale Aleá, kamata pē ‘i he Sea, Tokoni Sea, pehē foki ki he Tokoni Sea fo’ou, na’e toki fili mai ‘i he 2019, pea mo e lakanga ko eni ki he Komiti Kakato ‘a ia na’e fili ai ‘a Veivosā ‘i he ‘aho 18 ‘o Sanuali 2018 ke Sea Komiti Kakato, pea toki liliu mai ‘i he ‘aho 20 ‘o Mē 2020 ki he Sea Komiti Kakato ‘o e ‘aho ni.

Pea na’e toe fakatokanga’i pē Hou’eiki ‘i he peesi fika 5 ‘a e Sea Komiti Kakato ‘a Losaline Ma’asi, na’e ‘i ai ‘a e taimi na’e Sea ai, pea mo e ngaahi fakamatala kehe pē ‘i he toenga ‘o e peesi ko iá.

Hou'eiki te u hoko atu ki he peesi fika 6, ko e Hou'eiki Fakafofonga eni kuo fili ki he Fale Alea, pea na'e 'i ai pē 'a e ngaahi liliu 'i he lolotonga 'o e to'u Fale Alea ko eni mei he 2017 ki he 2021, 'oku fakatokanga' i pē 'o a'u ki he ni'ihi kuo pekia atu mo e ni'ihi kuo nau mālōlō 'o a'u pē ki he Hou'eiki Minisitā kuo fili mai 'e he 'Eiki Palēmia pehē foki ki he kupu fika 16, 'oku hā atu 'o e 'imisi faka'osi 'o e Hou'eiki Mēmipa Kakato 'o e Fale Alea.

Ko e toenga 'a e lipooti Hou'eiki, 'oku fakahokohoko ia 'o fakatatau ki he peesi hoko, 'a ia ko e kanotohi 'oku hā ai 'a e kongā 'e 4, 'a ia 'oku fakafofonga' i 'e he kongā 'e 1 'a e ta'u 'e 1 mei he 2018 ki he 2019, 2020 'o faka'osi ki he 2021, pea ko hono fakahokohoko 'a e lipooti 'oku vahe 7, pea 'oku tatau pē 'i he 'ū kongā 'o kamata mei he kaveinga mahu'inga 'o e mo'ui mo e mo'ui lelei, hoko atu ki he ako, pole fakalilifu 'o e faito'o konatapu, mafai pule mo e pule lelei, tu'unga faka'ikonōmika 'o e fonua, 'ātakai mo e feliliuaki 'o e 'ea pea mo e ngaahi kaveinga kehe.

Hou'eiki ko e ngāue lahi eni hono fakamā'opo'opo 'o e ngāue kotoa pē 'o e Fale Alea, tatau ai pē, pē ko e Tohi Tu'utu'uni Faka-Fale Alea, Lao, Ngaahi *Regulation*, pea pehē foki ki he ngaahi ngāue 'ū komiti kuo 'osi vahevahe ia ki he ngaahi kongā 'oku fekau'aki mo iá.

Ngaahi me'a fo'ou he Lipooti Ngāue Fale Alea

Ko e me'a fo'ou eni Hou'eiki 'oku fakakakato 'i he lipooti ko eni, 'uluaki fakahā atu ia 'i he peesi fika 12 'o e Ngaahi Tu'utu'uni 'a e 'Eiki Sea 'o e Fale Alea 'i hono fakapālangi ko e *Speaker's Rulings*. 'Oku fakama'ala'ala ai 'a e ngaahi founga ngāue ke fakahoko 'e he Fale Alea 'o fakatatau ki he tohi tu'utu'uni. 'A ia 'oku muimui' i pē 'a e ngaahi tu'utu'uni ko eni mei he 2017 'o a'u mai ki he 2021.

Ko e ngaahi tohi fehu'i mo e ngaahi fokotu'u pehē foki ki he ngaahi ngāue na'e fakahoko ke fakamālōlō'i 'a e 'Eiki Palēmia 'o e 'aho, 'oku fakakakato ia 'i he ta'u na'e fakahoko ai pehē foki ki he ngaahi fakamatala nounou fekau'aki mo e ngaahi fokotu'u ko ia, pehē foki ki he ngaahi tali na'e 'osi 'omai mei he Pule'anga. Ko e lipooti ko eni Hou'eiki 'oku 'i ai mo e ngaahi kaveinga kehe 'oku fakakau atu ki heni, pehē foki ki he ngaahi ngāue ko eni na'e fakahoko ki he ngaahi tohi tangi na'e fakahū mai ki he Fale Alea.

Ngaahi tēpile fakalahi he Lipooti

'I hono aofangatuku Hou'eiki, 'oku 'i ai 'a e ngaahi tēpile fakalahi 'oku faka'osi 'aki 'a e lipooti ko eni he kongā kimui, 'a ia ko hono lisi kakato 'a e ngaahi lao, ngaahi fakamatala fakata'u, ngaahi lipooti kehe, ngaahi fokotu'u faka-Fale Alea, ngaahi lipooti mei he ngaahi komiti e Fale Alea 'oku fakahoko pea 'oku ...

<005>

Taimi: 1440-1445

'Eiki Sea: ... faikehekehe'aki 'a e lanu ko ena 'oku hā atu 'i he fakalahi fika 1 'o a'u pē ki he fakalahi faka'osi 'i hono aofangatuku Hou'eiki ko e lipooti mahu'inga eni 'oku ne hanga 'o kāpui kātoa 'a e ngāue na'e lava talu 'a e kamata 'a e to'u Fale Alea ko eni 'i Nōvema 2017 'o a'u mai ki he 'aho ni.

Fakamālō'ia ngāue kuo lava he 'e hoko lipooti ke tokoni 'i he lēkooti & ngāue Fale Alea

Ko u fie ngāue'aki e faingamālie ko eni Hou'eiki ke u 'ave ha faka'apa'apa mo ha fakamālō loto hounga 'aupito ki he Kalake Pule, Tokoni Kalake mo e kau ngāue kotoa pē 'a e Fale Alea na'a nau tokoni ke fakakakato e lipooti ko 'eni ko e fuofua taimi eni 'i he hisitōlia 'a e Fale Alea kuo fakakakato ha lipooti pehe ni pea 'oku 'i ai 'a e faka'amu neongo 'oku 'ikai ke 'i ai ha tu'utu'uni pau ke fakahoko e ngāue ko eni ka 'e tokoni lahi ia ki he lekooti mo e hisitōlia 'a e Fale Alea pehē foki ko e naunau eni ke ngāue'aki eni he Fakafofonga 'o e 'aho ni mo e kaha'u ko nau muimui'i e ngaahi ngāue kuo fakahoko mo fakakakato he Fale.

Ko u kole atu Hou'eiki ke mou pasipasi'i mai e kau ngāue 'a e Fale Alea ko e ngata ia 'a 'eku lipooti nounou atu to'o konga lalahi 'a e lipooti ko eni kapau 'oku 'i ai ha ngaahi fehu'i Hou'eiki 'oku 'atā fokotu'u atu ke tali mālō.

(Poupou ki ai 'a e Hou'eiki Mēmipa 'o e Fale)

Tongatapu 9 me'a mai.

Fakamālō'ia Tepile KakaiTongatapu 9 ngāue

Penisimani Fifita: Tapu mo e 'afio 'a e 'Otua 'i hotau lotolotonga tapu mo 'Ene 'Afio Tupou VI, Ta'ahine Kuini kae 'uma'ā 'a e Fale 'o Tupou. Tapu mo e Feitu'u na 'Eiki Sea Fale Alea 'o Tonga tapu mo e Palēmia kae 'uma'ā 'a e Hou'eiki Minisitā Kapineti tapu mo e kau Fakafofonga e Hou'eiki Nōpele tapu ki he kaungā Fakafofonga 'o e Kakai.

Sea ko 'eku fokoutua hake pē ke fakafofonga'i atu 'a e tēpile ko eni. Tau fakafeta'i ki he 'Otua Mafimafi taki fononga fononga 'a e ta'u ko eni tau a'u mai ki he 'aho faka'osi Fale Alea 'o Tonga 'oku kei laumālie lelei hotau Hau kae 'uma'ā hono Fale pea pehē ki he Feitu'u na pea pehē ki he Fale 'Eiki, fiefia ke u fakamālō atu Sea mālō 'aupito e ma'u me'a'ofa mau fiefia lahi ai hoko ia ko homau ngaahi hēkesi.

Hangē ko e me'a 'a e Feitu'u na ko e 'epoki fo'ou eni ko 'etau angamaheni foki e Tali Folofola ko 'etau 'ave pē Tali Folofola. Ko e ta'u ni kuo tau 'ave mo e ngāue kuo lava pea 'ikai ke ngata ai hangē pē ko ho'o me'a ko e pepa ko ē te mau foki kimautolu 'o lau kuo kakato kātoa kātoa heni 'a e ngāue 'a e Fale Alea 'o Tonga pea 'oku mau fiefia 'a e tēpile ko eni ke fakamālō atu.

Hangē pē ko ho'o me'a fakamolemole Sea na'a ko u fakama'ulalo'i 'a e fakamālō 'a e Feitu'una ka 'oku mau toe fakamālō pē ki he Kalake Pule mo e kau ngāue he ngāue 'osikiavelenga he ta'u ko 'eni hangē ko e ngaahi komiti kuo mau kau ki ai, fakamālō lahi 'aupito 'aupito ki he ngaahi fatongia pea ko e 'uhinga ia 'a e fakautua mo e fakahoko atu ko eni ko 'emau fakamālō Sea mālō 'aupito e taki lelei 'a 'etau fononga faka-Fale Alea 'i he ta'u ko eni. 'Oku 'ikai ke me'a heni homau takí koe'uhí ko e palopalema e fefononga'aki ka ko u fakafofonga atu pē 'a e taki mo kimautolu pea pehē ki he tēpile 'a e Pule'anga Palēmia mo e Hou'eiki Minisitā pea 'oku mau kole fakamolemole atu kapau 'oku 'i ai ha tōnounou mau kole atu tau hūfanga he lotu lelei kuo 'ohake he 'Eiki Palēmia mo e himi kuo tau fai ko ia pē 'a e ki'i fakamālō mo e fakahoha'a 'oku fai atu Sea mālō 'aupito.

'Eiki Sea: Me'a mai Tongatapu 4.

Tokanga 'oku mahino tupu fakautuutu palopalema he faito'o konatapu hono mape'i mai he Lipooti Ngāue Fale Alea

Mateni Tapueluelu: Sea tapu mo e Feitu'u na ko e ki'i kole pē eni ia 'e lava ke u ki'i fakalavelave nounou atu 'i he lipooti. Tapu mo e Feitu'u na 'Eiki Sea kae pehē ki he 'Eiki Palēmia mo e Hou'eiki Mēmipa 'o e Fale Alea 'o Tonga. Sea 'oku ou fokoutua hake pē ke fai ha fakamālō lahi ...

<007>

Taimi: 1445-1450

Mateni Tapueluelu : ...ko hono 'uhinga na'a ku nofo 'o fifili pē ko e lipooti ko eni 'oku tu'utu'unia he'etau Tu'utu'uni. Pea 'oku mahino pē ia ko e kongā pē ia 'o e ngāue fakamā'opo'opo mo e ngaahi langa ngāue 'a e Feitu'ú na, ka 'oku hanga 'e he lipooti ia 'o hulu'i lelei mai Sea 'a e anga 'etau luelue mai 'i he kuohili, 'o kamata pē mei he 2018 pea 'oku ou kole pē au Sea ki he ki'i me'a nounou ko eni. 'Oku hā eni ia 'i he kanotohi. Kamata pē ia 'i he 2018, 19, 20, 21 'a ia ko e *item* fika 3. Ko e pole fakalilifu 'o e faito'o konatapu. Kamata pē he 2018 Sea *item* fika 3 'asi ai, Lipooti fekau'aki mo e Pole Fakalilifu 'o e Faito'o Konatapu, a'u mai ki he 2019 *item* 3 toe 'asi pē ai 20 *item* 3 toe 'asi pē ai, pea mo e 2021 'a ia 'oku fakama'unga ki ai 'a e ngaahi lao na'e fakahū mai 'e he Feitu'ú na ke hiki e tautea.

'Oku ou fakamālō Sea he 'oku ne hanga 'o mape'i mai 'a e anga 'etau kakau mai 'i he kuohili, he na'e hiki pē tautea ka na'e 'ikai ke fe'unga. Pea ko u fakamālō ai ki he Feitu'ú na kae pehē ki he Kalake 'i he ngāue 'oku fakahokó. Ka 'oku hanga 'e he lipooti Sea 'o tuhu'i mai 'a e ngaahi feitu'u 'oku lava ke hoko ai e palopalema 'i he anga 'etau fononga, he ko e ngaahi 'aho si'i kuo maliu atu, na'e onгона na'e hanga 'e he Potungāue Polisi 'o 'ohofi ha feitu'u fekau'aki mo e faito'o konatapu pea na'e hoko ai ha taufana, pea na'e lavea ai e ni'ihī na'e tukuaki'i.

Ko e me'a 'oku ou taki au ki ai e tokangá Sea ko e hikihiki tō 'a e palopalema ko eni, 'oku 'asi tonu pē ia 'i he lipooti. Ko u fai e fakamālō ki ai mo e fakamālō ki he Potungāue Polisi, 'i he ngāue 'oku fakahoko ki he kaveinga ko eni he 'e 'ikai ke ngata ia 'i he ta'u ko eni. 'E ngata e lipooti ia ka 'e hokohoko atu 'etau fekuki, pea pehē 'emau poupou ki he Pule'angá mo e 'Eiki Minisitā Polisi ki he ngāue mamafa 'oku nau fai ki he kaveinga ko eni. Ko e 'uhinga pē 'eku fokoutua Sea koe 'uhinga ko 'ene 'asi lelei hake anga 'etau folau mo e mape.

Fehu'ia ha polokalama huhu malu'i lōtolu KOVITI ma'a Tonga he kaha'u

Ko e ki'i fehu'i faka'osi pē ko e Sea ko e 'asenita 'uluaki he ngaahi ta'u kotokotoa kamata mei he 2018 'o a'u mai ki he ta'u ni, ko e mo'ui mo e mo'ui lelei, kotoa pē 'a e ngaahi ta'u 'oku mu'omu'a pē 'a e mo'ui mo e mo'ui lelei. Ka 'oku ou kole pē Sea ko hono 'uhinga 'oku me'a heni 'a e 'Eiki Minisitā Mo'ui. 'Oku ne mea'i lelei pē 'emau poupou ki he ngāue ko eni, ko e peautā hoha'a 'o e KOVITI-19 mo hono ngaahi fa'ahinga, 'oku nau hoha'a 'i tu'apule'anga ka 'oku kei malu 'a Tonga 'o a'u ki he fo'i poini ko eni Sea. Ko 'eku kole pē 'a'aku pē 'oku ngalingali nai 'e fai ha'atau huhu malu'i lōtolu 'o hangē ko ia kuo ongo mai mei muli. 'UHINGA pē au Sea ke lava 'o 'omai ange, pē 'oku anga fēfē 'etau tu'u ki he kaha'ú, ko e 'aho faka'osi eni. Ka 'oku pehē 'a e fakamālō Sea 'i he langa ngāue 'oku fai 'e he Feitu'ú na, hā 'i he lipooti faka'osi ko eni pea 'oku ou fakamālō atu mo e 'ofa atu mālō 'aupito.

'Eiki Sea : Me'a mai 'Eiki Minisitā Mo'ui.

'Eiki Minisitā Mo'ui : Tapu pea mo e Feitu'ú na 'Eiki Sea, tapu mo e Hou'eiki Nōpele tapu mo e 'Eiki Palēmia kae 'uma'ā e Hou'eiki Kapineti. Tapu mo e kau Fakafofonga 'o e Kakai. Fakamālō atu Sea he ma'u faingamālie, pea fakamālō 'i he fehu'i mahu'inga ko ia 'oku tuku mai. Ko e tu'u ko ia 'a e huhu hono 3, 'a ia ko u tui ko e fehu'i ia ki he tafa'aki ko ia e 'osi 'a e huhu 'uluaki huhu hono 2, pea ko e hā 'etau tu'u ki he kaha'u ki he huhu hono 3. 'Eiki Sea 'i he tu'u he taimi ni, ko e taumu'a ola 'a e Potungāue Mo'ui ke fakahoko 'a e huhu 1 mo e huhu hono 2, 'o fakataumu'a ia ki Tisema 'o e ta'u ni, ke a'usia 'a e laka hake 'i he peseti 'e 70. 'I he taimi tatau pē, pea ko e taumu'a ola ia 'oku fakahoko ki ai 'a e ngāue ki Tonga ni fakalūkufua pea 'amanaki atu foki ki Niua 'i he faka'osinga 'o e māhina ni. 'I he taimi tatau pē ko e tu'u ko ia 'i he taimi ni 'a e ...

<008>

Taimi: 1450-1455

'Eiki Minisitā Mo'ui: ... Kautaha Mo'ui 'a Māmani mo e fale'i ko ia fekau'aki pea mo e huhu hono tolú pē ko e *booster dose* ko iá 'oku te'eki ai ke fu'u fakahoko hano tu'utu'unia 'o e kaveinga ngāue ko ia neongo kuo 'osi lele foki 'a e ngaahi huhu hono tolú 'ona ia 'i he ngaahi fonua tu'umālie ange pea malava ke nau ma'u 'a e ngaahi huhu malu'i ko ení.

'I he taimi tatau pē 'Eiki Sea ko hono 'uhinga ko e fiema'u he 'Eiki Palēmia 'a e malu mo e hao taha ki he kaha'ú na'e 'osi fakahoko pē 'a e tālanga mo e, mo hotau ngaahi hoa ngāue 'oku tau fengāue'aki vāofi ki tu'apule'anga fekau'aki mo ha faingamālie 'i he kaha'u fakafuofua ki he 2022 'o kapau 'e fiema'u 'e Tonga ni 'i he tu'unga 'o e fokoutua 'i he Pasifikí mo māmaní 'a e *dose* ko ia hono tolú. Ka ko e kaveinga ko iá 'oku kei tu'u pē ia ki he kaha'u hokohoko atu hono alea'i pea mo hono siofi kae 'oua leva ke tau 'uluaki fai 'a e huhu 'uluaki mo e ua *fully vaccinated* 'o a'usia 'a e laka hake he pēseti 'e 70 ki Tisema 'o e ta'u ni mālō 'Eiki Sea.

'Eiki Sea: 'Eiki Minisitā Pa'anga.

Fakamālō'ia & fiefia 'aupito he lava fakahū mai Lipooti Ngāue Fale Alea

'Eiki Minisitā Pa'anga: Tapu pea mo e Sea pea tapu mo e Hou'eiki Mēmipa 'o e Fale Alea 'o Tonga. 'Eiki Sea 'oku ou tu'u pē au ia ke fai ha ki'i talanoa ki he lipooti ko eni 'oku fakahū mai pea 'oku 'i ai e fiefia lahi 'aupito ko e 'uhingáko e tu'unga ma'olunga pea mo e fakakaukau ki hono fakamā'opo'opo 'a e ngaahi lava fatongia 'o e Falé mo e halafononga na'e fou mai ai he ta'u 'e fā ko eni kuo 'osí. Hangē pē ko e ngaahi fakamalanga nae 'osi faí 'oku 'ikai foki ke 'i ai ha tu'utu'uni faka-Fale Alea ia ki he fiema'u ki he lipooti ko eni. Ka ko e me'a lelei 'aupito eni ia Sea ko u fakamālō ai ki he Feitu'ú na pea pehē ki he Kalake Pule mo e kau ngāue ko hono fokotu'u ha fa'ahinga me'afua ke tulitulifua ki ai 'a e hoko atu 'a e faifatongia 'a e Fale ni.

Ko u tui 'e a'u ki he ngaahi ta'u ka hoko maí 'e toe mahu'inga ange ke fakasi'isi'i e *stress* ki he kau ngāue pea mo e Seá kapau 'e fai ha'anau Lipooti Fakata'u 'o hangē pē ko e Hou'eiki Minisitā ko e 'osi e ta'u kotoa pē 'oku 'omai 'enau Lipooti Fakata'u ki he Fale Alea ke mea'i 'e he Fale Alea pea mo e kakai 'o e fonuá 'a e ola 'o e fua fatongia 'i he ta'u takitaha.

Kakato fakahū mai Lipooti Fakata’u kau Minisita ki he 2020

'Eiki Sea ko e Pule'anga 'i he ta'u ko eni 'e ua kuo meimei 'osi mea'i pē ia 'e he Feitu'u na kae 'uma'ā ho Falé 'a e pole lahi ko ia na'e fetaulaki pea mo e Hou'eiki Minisitā 'i hono feinga'i ke fakakakato mai 'a e ngaahi Lipooti Fakata'u 'oku fiema'u 'e he laó ke fakahū mai ki he Fale Alea. Na'e 'i ai e ngaahi potungāue ia ne a'u 'o ta'u 'e 4 ta'u 'e 5 ke fakamā'opo'opo mai pea ko u fiefia pē ke fakahoko, ko e 'aho ni kuo kakato kātoa mai e ngaahi Lipooti 'a e Hou'eiki Minisitā ki he Ta'u Fakapa'anga ko ia 'oku ngata 'i he 20.

Ko e 20/21 na'e 'osi kamata pē hono fakahū mai 'ona 'a e ngaahi lipooti ko ia kamata 'aki pē ia e Lipooti 'a e 'Eiki Palēmia hoko mai ai pea mo e Hou'eiki Minisitā 'e ni'ihi kuo 'osi fakahū mai ki he Fale ni. Ka ko hono toe ko ē 'emau 'ū Lipooti Fakata'u ko ē ki Sune 21 'osi mau pē mo ia Sea ke fakahū mai.

Mahu'inga ke taliui Pule'anga & ngaahi sino fakahoko fatongia ki he fiema'u e Lao

Pea ko u tui ko e lēsoni mahu'inga ia ke, ke tau fevahevahe 'aki ai 'a e 'a e taliui ko ē 'a e Hou'eiki Minisitā pea mo e ngaahi sino fakahoko fatongia 'o fakatatau ki he fiema'u 'a e laó ke fakahoko mai 'a e ola 'o e ngāue na'e faí 'o fakahoko 'aki 'a e pa'anga 'a e Pule'anga 'a ē ko ē 'oku tali he'etau patisetí.

Ka ko hono fakakātoa 'Eiki Sea 'oku ou 'oatu 'a e fakamālō lahi 'aupito ki he Feitu'u na kae 'uma'ā 'a e Kalake Pule kae 'uma'ā 'a e kau ngāue 'i he lipooti faka'ofa'ofa *comprehensive* 'e hoko eni ko e 'aonga ki he, ki he Falé ke tauhi e hisitōlia ko e ta'u eni na'e lahi ko e ta'u Fale Alea ko eni 'e 4 ko eni, lahi 'aupito e ngaahi liliu na'e hoko hotau fonua ni. Pea 'oku hoko kotoa mai pē ia ko e liliu ki he lelei ange mo sai ange mo fakalalakaka ange ai ange ...

<009>

Taimi: 1455-1500

'Eiki Minisitā Pa'anga: ...e fakahoko fatongia 'i Fale ni ma'á e kakai 'o e fonuá. Ko ia 'oku pehē 'a e fakamālō pea mo e fokotu'u atu Sea ke tau tali 'a e lipooti 'a e Seá. Mālō 'aupito.

Muimui Lipooti Ngāue e Fale Alea ki he lipooti Tali Tō Folofola ki he Tu'i

'Eiki Sea: Mālō Hou'eiki. Ko e, mahalo ko 'eku poini pē na'e ngalo ke fakama'ala'ala atu mei he lipootí ko e vahe 1 ki he vahe 7 'a ia 'oku hā he kongā 'uluaki ki he kongā fā ko eni e lipootí na'e muimui pē ia he kakano ko ē lipooti na'a tau 'ave ki he 'Ene 'Afió. 'A ia ko e ngaahi kaveinga ngāue eni na'e tuku mai mei he Taloní 'i he to'u Fale Alea 2018, 19, 20, 21. Na'a mau hanga *organize* pē ke fenāpasi pē pea mo e lipooti ko eni na'e 'osi 'ave ki he 'Ene 'Afió pea ko u tui ko e ola e ngāue ko eni 'oku 'osi hā atu pē he lipootí Hou'eiki. Fakamālō atu ki he ngaahi fakamalanga mo e poupou pehē foki ki he ngāue na'e fakakakato he kau ngāue e Fale Aleá ke mau mai ki he Hou'eiki he 'aho ní. Kole atu ki he Kalaké ke tau, Ha'apai 13.

Lea fakamālō 'a Ha'apai 13

Veivosa Taka: Tapu pea mo e 'Eiki Seá, tapu pea mo e Hou'eiki Nōpelé, Palēmiá kae 'uma'ā e Hou'eiki Minisitā e Kapinetí, fakatapu atu ki he kau Fakafofonga e Kakaí. 'Eiki Sea 'oku ou

fie fokoutua hake pe au ia ke fai pē ha'aku ki'i fakamālō fekau'aki pea mo e lipooti faka'ofa'ofa kuo fakahoko he Feitu'u na. Sea 'oku 'i ai e ki'i konga he lipooti 'oku nofo ai 'eku tokangá pea mo 'eku fakakaukau 'i he peesi 4 mo e peesi 6. Sea ko e 'ohake pē 'a e fiefia ko e 'uhingá 'Eiki Sea 'oku ou vakai pē au kia au. 'Oku 'i ai hoku ki'i lēkooti ka malanga'i au ha 'aho 'e 'ohake ki'i lēkooti ko eni he peesi 6 pea mo e peesi 4. Ko e fakamālō ia 'oku ou 'oatu ki he, ki ho kau ngāue kae 'uma'ā e, 'a e, 'a e Feitu'u na koe'uhí ko ha 'omi ha lēkooti ko ha hisitōlia ke mau mamata ki ai pea mau lave'i 'a e ngaahi ngāue faingata'a kuo fakahoko ho Fale 'Eiki.

'Eiki Sea ko hono uá ko e ki'i *color* ko ē. Ko u ki'i takai 'o fakasiosio holo 'a e *color* pea ko ē kuo 'ikai ke laumālie lelei ki ai 'a e Minisitā Pa'angá. Ko 'eku vakai ko ē ki he *color* 'oku fā pē fo'i *color* ko ení. Ko Tongatapu 1, 'Eiki Palēmia mo e Minisitā Pa'angá mo e motu'á ni pea ko e fakamālō ia ho'omou, ho'omou mea'i lelei 'a e *color* ko ē 'oku mau si'i mate 'ofa ai. Pea 'oku ou tui ko e fakamālō ia, sai pē foki 'oku 'ikai ke, ke lave'i mai ia mei tu'a pe ko e *color* lanu hā 'oku ou to'o hake pe ko e lanu mata pe ko e lanu pulú. Ka 'oku ou fakamālō atu kau ngāue mo e koloa lelei kuo 'omí kapau na'e toe 'i ai ha ki'i *color* Sea he *color* ko ē ki'i puhá 'o mono 'i loto he ki'i, ka 'oku ou tui ko e fakamālō atu ia pea mo e fakamālō ki he Pule'angá ko e ngaahi ngāue kuo lava 'o tau mamata ki ai. Kae pehē 'eku fakamālō ki he kau Hou'eiki Nōpelé ko e pukepuke e palanisi hotau Fale 'Eiki.

'Eiki Sea 'oku 'ikai ke u lave'i he motu'á ni ia pe te u toe foki mai ka ko u tu'u ai pē au 'o fai 'eku lea fakamālō ki he Hou'eiki Mēmipá 'eku 'ofá pea mo 'eku fiefia he ngāue fakataha mo kimoutolu kau Mēmipa. 'Oku pehē 'a e ki'i fakahoha'a 'Eiki Sea, 'ofa atu ki he Feitu'u na. Mālō 'aupito.

'Eiki Sea: Fakamālō atu ki he Fakafofonga Ha'apai. Kole atu ki he Kalaké ke tau pāloti.

Ko ia 'oku loto ke tau tali 'a e Fakamatala 'o e Ngāue e Fale Alea 'o Tongá to'u Fale Alea Nōvema 2017 ki Sepitema 2021 fakahā mai ho nima.

Pāloti tali Fakamatala Ngāue Fale Alea Tonga to'u Fale Alea Nōvema 2017 ki Sepitema 2021

Kalake Tēpile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siaosi Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma'asi, Semisi Taulangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Ako, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, Veivosa Taka, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfītu. Sea 'oku loto ki ai e toko 16.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku 'ikai loto ke tali e lipooti fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: 'Oku 'ikai ha fakahā loto pehē 'Eiki Sea. Mālō.

'Eiki Sea: Hou'eiki ko u fakamālō atu hono tali e Lipooti ko ení mei he 'Ofisi e Fale Alea ...

<002>

Taimi: 1500-1505

'Eiki Sea: ... 'Oku ou kole atu ke tau toloi 'a e Fale ki 'apongipongi ki he tāpuni, 'ikai ke toe 'i ai ha me'a Hou'eiki ko u fie fakamālō atu pē ho'omou ma'u faingamālie he 'aho ni, na'a ku

‘ilo pē ‘e nounou ‘etau fakataha, ka ko e lava lelei ia ‘etau ‘asenita Hou’eiki. Mou me’a hake ke tau kelesi.

Kātaki pē Hou’eiki, ‘Eiki Palēmia.

Fakamālō’ia Palēmia ngāue kuo lava

‘Eiki Palēmia: Tapu pē mo e Feitu’u na Sea kae fakamolemole pē he toe tu’u hake, tapu ki he Hou’eiki Mēmipa, Hou’eiki Nōpele ‘o e Fonua pehē foki ki he ‘ū, pehē ki he kau Hou’eiki Fakafongia ‘o e Kakai, pea mo e Hou’eiki Kapineti.

‘Oku ou toe fokoutua hake pē ki ‘olunga ke fakahoko atu ki he Feitu’u na Sea, ‘i he fakafongia’i atu pē Pule’anga ‘a e fiefia lahi pea mo e poupu, fakamālō ‘i he ngāue lahi kuo fai ‘e he Feitu’u na hono tataki kitautolu ‘i Fale Alea ni ‘i he ta’u ko eni, kau eni ‘i he ta’u faingata’a ‘a e ta’u ni, hono lahi hono ‘ū me’a pea hangē ko eni ko e tō ‘a e Kōviti pea ‘oku tau kei taputapui pē, pea ‘oku tau a’u mai ki he ‘aho ni mo e ‘ofa ‘a e ‘Eiki, tau kei faingamālie pē he kongia ko ia neongo ko e tu’u ki he kaha’u ko e me’a ia ‘a e ‘Otua. Fakamālō atu ‘aupito ‘i he taki lelei ‘oku fai ‘i he Fale ni, pea a’u mai ko eni ki he ‘aho ni, ke toe hanga ‘ai ‘a e makamaile ko eni ko e ‘omai ‘a e lipootí, pea neongo ‘oku hangē ‘oku ngali fakahua ‘a Ha’apai 13 ka ko e mo’oni. ‘Oku ‘ikai faingofua hono ma’u homau ngaahi hisitōlia, he fo’i ta’u ‘e 4 ko eni kuo ‘osi atu, ‘oku ‘ikai ke ‘ilo ha taha ia ‘etau tutuku atu pē ko eni na’a ‘ohovale pē kuo ui ha taha ia, pea kuo, kapau ‘e ui ha taha ia ‘oku ma’u pē hono hisitōlia hē. Ko e anga fēfē ki’i faifatongia na’e fai ‘i he Fale ni, ka ‘e lava ke fiefia ai ‘a e fāmili pea mo e fonua ‘i hano lau ‘a e ngaahi hisitōlia.

Ka ko ia fakamālō ‘aupito ‘a e ngāue mateaki ‘oku fai ‘i he tataki ‘aki kitautolupeautō ‘i he Fale Alea ni, ko ia pē ki’i fakamālō. Mālō ‘aupito.

‘Eiki Sea: Mālō Hou’eiki ko ē na’a ku ‘osi toloi ‘e au ‘a e Fale ki ‘apongipongi, ka ke mou me’a hake ke tau kelesi.

Kelesi

(Na’e kelesi tuku ai pē ‘Eiki Sea) Taimi 3.00 efiāfi)

<005>